

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователна и научна степен
„доктор“

Област на висше образование: 3.0 Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.8 Икономика

Научна специалност: Организация и управление на производството (Селско стопанство и подотрасли)

Автор на дисертационния труд: Ана (Драголюб) Милошевич, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен университет – Пловдив.

Тема на дисертационния труд: *Сравнителен анализ на органичното и конвенционалното производство в Република Сърбия* в съответствие с чл. 30 (3) от ППЗРАСРБ и чл. 49 (3) от ППЗРАСАУ.

Рецензент: проф. дн Петър Борисов Борисов с компетенции в Област 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление - 3.8. „Икономика“, научна специалност „Организация и управление по подотрасли – селско стопанство“ определен за член на научното жури със Заповед РД – 16 – 1176 от 17.11.2025 г.

I. Кратко представяне на кандидата

Ана (Драголюб) Милошевич е докторант в самостоятелна форма на обучение в катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Факултета по икономика към Аграрен университет - Пловдив. Преди това докторанта е практикувал и работил като маркетингов специалист в различни маркетингови компании, работещи на територията на Република Сърбия. Има придобити две магистърски степени от сръбски висши училища, едната е по бизнес администрация, а другата по икономика. Докторантът има богат опит както в практиката, така и в теорията на маркетинговият мениджмънт.

II. Актуалност на проблема

Темата на дисертацията е с изключително висока актуалност. В глобален план се наблюдава засилен интерес към устойчивото земеделие, опазването на природните ресурси,

здравословното хранене и екологизирането на земеделските практики. В регионален план – и по-специално в Сърбия – значението на органичното производство нараства във връзка с хармонизирането на политиките с тези на Европейския съюз. Проблемите, свързани с деградацията на околната среда, намаляването на биологичното разнообразие, здравните рискове от употребата на пестициди и химически вещества, както и потребителското доверие в сертифицираните биологични продукти, правят изследователския въпрос изключително значим. Дисертационният труд подчертава един важен и сравнително нов аспект в научния дебат – процеса на „конвенционализация“ на органичното земеделие, което го прави още по-съвременен и релевантен.

III. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване

Основната цел на дисертационния труд е ясно и точно формулирана: *да се извърши задълбочен сравнителен анализ между органичното и конвенционалното производство в Република Сърбия за периода 2016–2021 г., като се оценят икономическите, екологичните, социалните и здравните измерения на двете системи.* Поставените задачи следват логиката на изследователския процес: теоретичен анализ, статистическо сравнение, анализ на здравните и екологичните последици, изследване на потребителското поведение и проверка на постулираните хипотези. Хипотезите са научно аргументирани и обхващат ключови аспекти – здравословните характеристики на биопродуктите, екологичната устойчивост, ролята на информираността и феномена на конвенционализацията. Методологията е адекватно подбрана и комбинира качествени и количествени подходи: сравнителен анализ, статистически методи, литературен преглед и емпирично анкетно проучване.

IV. Онагледеност и представяне на получените резултати

Представената за рецензиране дисертация свидетелства за висока степен на онагледеност и яснота при представянето на резултатите. В дисертационният труд са включени 81 таблици, 41 диаграми, 24 графики и 6 изображения, което показва стремеж към прецизност и визуална достъпност на информацията. Представените графични

инструменти и структури позволяват лесно проследяване на динамиката на биологичното и конвенционалното земеделие, на промените в обработваните площи, добивите, броя на фермерите и сертифицираните оператори. Сравнението със съседни балкански държави допълнително обогатява анализа. Впечатление прави и успешното интегриране на резултатите от анкетното изследване, които внасят социално-поведенчески контекст и допринасят за цялостната интердисциплинарност на труда.

V. Обсъждане на резултатите и използвана литература

В извършването на литературния обзор докторанта показва зрялост на анализа и умение да интерпретира данните в светлината на теорията и научните модели в управлението на аграрния сектор. Заключениета ѝ се основават на внимателно сравнение между двата производствени типа: органичното земеделие е по-устойчиво и по-благоприятно за околната среда, докато конвенционалното е по-продуктивно, но със значително по-висока екологична и здравна цена. Резултатите от анкетата потвърждават тезата на дисертационния труд - за важността на информираността и доверието на потребителите за бъдещия растеж на биопазара. Особено внимание заслужава анализът на конверсията на земеделието от конвенционално към биологично такова. Докторантът извършва този анализ в контекста на наложилите се глобални модели и тенденции. Литературната база е богата, разнообразна и актуална, включваща международни публикации, статистически източници и научни изследвания с доказана значимост.

VI. Приноси

С така формулираните в автореферата приноси съм съгласен. Те са изчерпателни и отразяват постигнатото в дисертационното изследване. Според мен някои приноси трябва да се обобщят и по този начин да се намали броят им. Така ще се постигне по-смпъл вид на приносната част на дисертацията. Приемам, че всички приноси са оригинално дело на автора на дисертацията и ги определям като обективни, произтичащи от извършения дисертационен анализ.

VII. Критични бележки и въпроси

Въпреки огромният обем свършена работа от страна на докторанта е необходимо да се отбележат някои слабости, които не са значителни и не застъпват като цяло високото качество на дисертационния труд. Ето някои от тях:

- Анкетното изследване е ограничено основно до градската среда на Белград, което поставя въпроса за представителността на данните;
- Полезно би било включването на по-детайлни иконометрични анализи, които да дадат възможност за по-прецизно измерване на икономическите аспекти на изследвания научен проблем;
- Отделни части на текста съдържат по-обширни исторически описания, чието съкращаване би повишило аналитичната плътност.

Към докторанта имам следните въпроси:

В дисертационният труд той анализира тенденцията към „конвенционализация“ на органичното производство и посочват, че този процес представлява нарастващ риск както в глобален, така и в регионален контекст.

1. Какви конкретни индикатори бихте предложили за ранно разпознаване на този процес в селското стопанство на Република Сърбия?
2. Кои институционални или пазарни мерки според Вас биха били най-ефективни за неговото ограничаване?

VIII. Публикувани статии, цитирания и оформление на автореферата

В авторефератът са изложени публикациите на докторанта, които отразяват основните резултати от дисертационния труд. Докторантът е публикувал общо 6 научни статии, отразяващи и популяризиращи сред научната общност резултатите от изведеното дисертационно изследване. Чрез публикуването на тези научни статии, докторанта покрива минималният изискуем брой точки за верифицирането му в базата данни на НАЦИД – София.

Относно автореферата, смятам, че той отразява в пълнота основните моменти от дисертационното изследване и дисертационния труд. Оформлението е професионално,

ясно и съобразено с институционалните изисквания. Структурата е последователна, цитатите са коректно представени, а обемът е напълно съответстващ на стандартите за подобен тип научни документи.

IX. Заключение

Въз основа на направеният от мен анализ на представените документи в стартиралата процедура за придобиване на ОНС „доктор“ може уверено да заявя, че дисертационният труд на Ана (Драголюб) Милошевич представлява цялостно, задълбочено и научно издържано изследване с теоретични и практически приноси. Изследването отговаря на всички академични критерии за научност, оригиналност и актуалност. Резултатите са убедителни, добре аргументирани и подкрепени както от статистически данни, така и от емпирични доказателства. Авторката показва високо ниво на научна компетентност и аналитично мислене.

На тази основа огласявам своята „**ПОЛОЖИТЕЛНА**“ оценка на дисертационния труд на тема „Сравнителен анализ на органичното и конвенционалното производство в Република Сърбия“ с автор Ана Милошевич и предлагам той да бъде допуснат до публична защита и считам, че докторанта заслужава присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност: „Организация и управление на производството (селско стопанство и подрасли)“.

Дата: 01.12.2025

Гр. Пловдив

Подписите в този документ са заличени

във връзка с чл.4, т.1 от Регламент (ЕС) 2016/679

(Общ Регламент относно защитата на данни).

/проф. дн Петър Борисов/